

Heilige verontwaardiging

Preek n.a.v. Mat. 23: 23-28 en Amos 5: 6-7; 10-12; 21-24

Ds. Maarten van Loon, oktober 2016

Liturgie

Votum en zegengroet

Zingen: Psalm 94: 1, 2, 3

Inleiding op het thema, overgaand in de lezing van de 10 geboden vanuit Leviticus 19: 1-4, 9-18

Zingen: GKB gezang 157

Gebed

Lezen: Matteüs 23: 23-28

Zingen: Psalm 15: 1, 2, 4

Lezen: Amos 5: 6-7; 10-12; 21-24

Zingen: Psalm 101: 3, 4, 5, 6

Aansluitend: kinderen naar eigen programma

Preek

Zingen: "Maak ons hart onrustig God" (van Schrijvers voor de gerechtigheid)

Gebed

Kinderen terug uit eigen programma – korte terugkoppeling

Collecte

Zingen: Opwekking 553

Zegen

Preek

[meteen dia 1] Kijk, hier heb je een hart. Een vurig hart. Vol passie. Vol emotie.

Welke emoties? Nou, je kunt er liefde in zien. Maar ook boosheid. Misschien ook wel allebei. Tegelijk.

Ja, dat is het hart: de plek van soms heel heftige emoties. Liefde, vreugde, verdriet/huilen. En ook boosheid.

Dat is bij een mens zo. Maar bij God is dat niet anders.

Liefde, ja dat weten we. Hij is, zo zegt de Bijbel dat immers, een en al liefde. In de kerk hebben we het er vaak over: Gods liefde. En hoe je je daar met een gelovig hart aan mag warmen. En, dat mag ook echt! Je mag rusten in Gods genade voor jou.

Maar diezelfde God, die vol liefde is en ook altijd blijft, die kan tegelijkertijd ook woedend zijn. Hevig verontwaardigd. En bij Hem kun je absoluut ook zeggen: heilig verontwaardigd.

We hebben er een paar voorbeelden van gelezen. Zo hoorden we Amos tekeer gaan. Ja, Amos sprak de woorden, maar God had hem ze ingegeven. De 'ik-persoon' in de woorden van Amos is God zelf. God is woedend en laat dat duidelijke weten.

En ook Jezus kon dus heilig verontwaardigd zijn! We staan veel vaker stil bij Jezus' liefde, zijn bewogenheid, zijn medelijden, zijn geduld, zijn afzien van zichzelf. Dat zijn dan de eigenschappen van Jezus die we moeten navolgen. Dan straal je Jezus uit.

Maar dit is dus óók Jezus: à la Amos gaat Hij tekeer over ...
Ja, waar is Hij eigenlijk zo boos, zo verontwaardigd over?

Als God, als Jezus, kwaad is, echt kwaad, heilig verontwaardigd – waar is dat dan over?

Heel vaak is het dit:[2] sociaal onrecht. Dat de rechten vertrappt worden, meestal de rechten van zwakkeren in de samenleving. Die kun je namelijk rustig onrecht doen – ze kunnen er toch niks tegen doen. Heel vaak wordt dan in de Bijbel [m.n. OT] de weduwe, de wees en de vreemdeling[2.1] – ja, die ook! En lees vandaag: vluchteling! – genoemd. Ook die moeten een goed leven kunnen hebben. Die neem je niet dat beetje af wat ze nog hebben. Die misbruik je niet. Maar daar ben je goed voor. Opdracht van God zelf! Dus ze hebben er recht op. In het OT staat bijvoorbeeld dat God niet wil dat er armoede zal voorkomen onder zijn volk. Hij wil niet de eten en drinken en alle andere dingen zo verdeeld zijn dat een deel rijk is en het maar voor zichzelf houdt en een ander deel arm is en echt te weinig heeft.

En waar heeft God nou echt helemaal niks mee? Dat is met de mentaliteit van [2.2]ikke-ikke-ikke-en-de-rest-kan-stikke. Want juist dat gaat zo lijnrecht in tegen hoe Hij de wereld en de mensheid had bedoeld. Juist zó mag het niet zijn. De: het is Hem een gruwel. Waarom werden Sodom en Gomorra

ondersteboven gekeerd? Nou, precies daarom: vanwege die mentaliteit van ikke-ikke-ikke-en-de-rest-kan-stikke. En daarvan zegt Jezus: *dat is wat het zwaarder weegt in de wet.* [2.3]

Opmerkelijk niet? *Wat zwaarder weegt in de wet.* Wij zouden niet zo gauw durven zeggen dat het ene wat God zegt zwaarder weegt dan iets anders wat God óók zegt. Maar hier zegt Jezus het dus: [2.4] *recht, barmhartigheid en trouw* – dat weegt zwaarder!! Dat zijn nou zaken die helemaal zijn hart hebben. Waar zijn hart voor brandt.

En daarom is Jezus dus zo kwaad. Daarom gaat Amos namens God zelf zo tekeer. Vandaar die heilige verontwaardiging.

[3=zwart]

Ik zei al: dat is óók Jezus. En nu voeg ik er aan toe: die verontwaardiging is dus iets dat ook bij leerlingen, discipelen van Jezus hoort. Wie Gods liefde heeft leren kennen, zijn genade heeft leren ervaren, geleerd heeft dat je er mag zijn, dat Hij van je houdt en dat Hij wil dat iedereen, elke mens, ieder schepsel van Hem, het ook goed heeft, ook leeft en daarvoor de ruimte krijgt – die zal verontwaardigd zijn als dat niet gebeurt. Als er juist levensruimte wordt afgepakt. Die wordt boos en zegt: “ja maar zo mag het niet zijn. Dat is zo verkeerd!”

Hoe dichter je bij God leeft, hoe meer je zijn genade ervaart, hoe intiemer je met Hem omgaat, hoe meer je dat gaat voelen. [NB: Psalm 101: daar is niet God, maar David aan het woord. Hij wil het onrecht niet, wil er een einde aan maken. Was hij zelfs altijd zo goed? Nee! Maar toch!] Hoe meer je gaat voelen wat Hij ook voelt. Hoe meer je, zo staat het in de bijbel – met name in de Psalmen, de zonde, het kwaad, het onrecht gaat haten. Ja, inderdaad ook die van jezelf. Dat is het verschil: je bent er altijd zelf bij inbegrepen. Maar toch, met alle verschil dat er is, je hart gaat ook een beetje op dat van Jezus lijken. Met liefde, met heilig vuur – van liefde en ook van verontwaardiging. Iets om naar te verlangen en voor te bidden.

Zo kom ik bij de zegenbede van St. Franciscus – misschien ken je ‘m. Hij staat ook bij de gesprekvragen voor deze themazondag:

[4] Moge God ons zegenen met **onrust** over gemakkelijke antwoorden, halve waarheden en oppervlakkige relaties, zodat er diepgang moge zijn in onze harten.

Moge God ons zegenen met **boosheid** over onrechtvaardigheid, onderdrukking en de uitbuiting van mensen, zodat we mogen werken voor rechtvaardigheid, vrijheid en vrede.

Moge God ons zegenen met **tranen** om hen die lijden door pijn, verstoting, honger en oorlog, zodat we onze handen zullen uitstrekken tot troost om pijn in vreugde te veranderen.

[5] Moge God ons zegenen met voldoende **dwaasheid** om te geloven dat we verschil kunnen maken in deze wereld, zodat we kunnen doen waarvan anderen zeggen dat het onmogelijk is. En moge God ons zegenen met **honger en dorst**, honger en dorst naar Christus zelf, zodat we niet zullen rusten, totdat we onze rust gevonden hebben in Hem alleen. Amen.

[6=zwart] Proef je trouwens dat verontwaardiging en liefde hier samen gaan? Om van daaruit goed te doen. Alleen dan kan het *heilige* verontwaardiging zijn, als het gericht is tegen het verkeerde en gericht is op goede. Dat je dát zoekt voor je naaste.

Het hoort bij ‘op Jezus uitstralen’ als je aan erge dingen niet schouderophalend voorbij gaat [bijv. aan de koffietafel op het werk: “zulke dingen gebeuren nou eenmaal”], maar er intens verdrietig van wordt

en boos en verontwaardigd. Ook dat is een zoutend zout zijn. Lange tijd hebben we als kerk gevonden dat we onze stem op sociaal-economisch terrein niet moesten laten horen. Ik weet van scheiding van kerk en staat enzo, maar volgelingen van Christus kunnen en mogen toch niet zwijgen als het wat het zwaarste zou moeten wegen, juist met voeten getreden wordt? Nee, dan moeten we [als het niet als kerk is als christenheid] opstaan. En dan de stem van Jezus laten horen.

Een christen is iemand die waar dat nodig is ook zijn stem verheft. Het kwaad durft aan te wijzen en te benoemen en daar verontwaardigd over durft te zijn. Ook als dat tegen het zere been is.

Laat ik eens een paar dingen noemen. Dingen waar je verontwaardigd over zou kunnen zijn^[7]. Dingen die je kunt tegenkomen. Dingen die maken dat je je stem ertegen moet verheffen. De Here pikt ze niet – en jij vindt ze ook erg.

- ^[7.1]Iemand die genoeg heeft, maar nooit aan een goed doel geeft. Want die is niet barmhartig.
- ^[7.2]Zwart werk. Ja ... want als je er even over nadenkt: waar wordt in ons land de diverse voorzieningen van betaald, bijvoorbeeld die voor de zwakkeren, de behoeftigen, de vluchteling, 'de weduwe en wees'? Precies: van het belastinggeld. Wie zwart werkt, steelt dus op die manier dus ook van armen en zwakkeren.
- ^[7.3]Vanmiddag gaat het over het verhaal van de barmhartige Samaritaan. Ik zeg er nu niet teveel over – maar elke keer als mensen iemand links laten liggen, er met een boog omheen lopen, dan krijgt hij of zij niet waar 'ie volgens het Evangelie recht op heeft!
- ^[7.4]Iemand het leven zuur maken, bijvoorbeeld door pesten. Of school of het werk. Want dan heeft iemand geen leven. Helemaal tegen Gods bedoeling in, want die wil dat mensen juist wel leven. Alle mensen. En dat die dus de mensen elkaar levensruimte gunnen en geven. En weet je, in allerlei varianten en gradaties, zit het leven hier vol mee.
- ^[7.5]Kleding – goedkoop of niet – gemaakt door kinderarbeid.
- ^[7.6]In het voorbereidingsgroepje werden ook de bezuinigingen in de [ouderen]zorg genoemd. Hier doe ik het even in vraagvorm want ik overzie de problematiek niet. Maar je kunt de vraag stellen of we als maatschappij zo onze ouderen wel recht doen. Of dit wel past bij het vijfde gebod: eer uw vader en uw moeder. En of zo de weduwen [+weduwnaars] wel zonder zorg kunnen leven.
- ^[7.7]En vandaag kan ik niet om de vluchtelingenproblematiek heen. Ik weet het, het is een complex probleem. Maar één ding weet ik wel: wat allerlei schreeuwers hierover tot in de Tweede Kamer aan toe roepen, gaat lijnrecht in tegen hoe God het wil. Ik weet ook de oplossing niet voor het immense probleem en wat goed beleid is. Maar wat ik wel weet, is dat er heel onderbuikgevoelens zijn, die vat op ons hebben [daarom noem ik het ook] en lijnrecht tegen de Bijbel ingaan. Die ons oproepen om onze naaste niet lief te hebben en onze vijanden al helemaal niet.

Over zulke dingen mag je verontwaardigd zijn. En daar stem aan geven. Ook dat hoort bij zoutend zout zijn. Misschien wordt het je niet altijd in dank afgenomen. Het christelijk geluid kan al gauw op tegengas rekenen. Of je krijgt bij voorbaat te horen dat je hypocriet bent. "Een ander de maat nemen, maar ondertussen knijp je de kat in het donker ..." Daar kun je je niet altijd tegen verdedigen. Zeg ook nooit en neem ook nooit een houding aan van "ik ben zonder zonde". Ik zei al: heel de mensheid, ook ik, staat schuldig tegenover God. Heel zijn werk is mede ook door mij vertreden. Maar tegelijk: *leef zo dat je recht van spreken hebt!* Laat het niet waar zijn in jouw leven, wat Jezus wel tegen die Schriftgeleerden en Farizeeën moet zeggen, namelijk dat ze bewust een kameel doorslikken.

[8=zwart]Hoe zit dat? Jezus zegt tegen die Schriftgeleerden en Farizeeën: ja, jullie geven netjes de tieren, zelfs van je kruidentuintje. Op zich prima, de priester en leviet houden ook van lekker gekruid vlees. En jullie halen zelfs de fruitvliegjes uit de wijn [=muffenziften]. Op zich ook prima – want die vliegjes: dat is onrein vlees. Maar ... ondertussen slikken jullie rustig een kameel door. Een kameel: in die tijd het grootst bekende dier. En ... onrein! Wordt expliciet genoemd in Lev. 11:4. Maar zonder problemen slikken ze gerust een enorme brok onreinheid door. En dan is dit de vlijmscherpe conclusie: “van de binnenkant zijn jullie verrot, vol huichelarij en wetsverachting.” Als het erop aan komt, zijn ze alleen maar bezig met eigen gewin, over de rug van anderen. Ikke-ikke-en-de-rest-kan-stikke.

Kijk, dan heb je geen enkel recht van spreken natuurlijk. Met hun mooie pak aan zitten ze in de kerk en dan zeggen ze: “oohhhh, Jezus geneest op Sabbat – maar dat is werken op sabbat!” Los van of ze gelijk hebben [hebben ze niet]: ze hebben geen recht van spreken, omdat ze op andere dagen in de week een kameel doorslikken.

En daarom moeten we ook altijd naar onszelf kijken. Is er misschien een kameel die ik doorslik? Dat zou namelijk heel goed kunnen. Ik noemde net een paar dingen waar je verontwaardigd over kunt zijn.[9] Maar misschien zat jouw kameel er wel bij ... gierigheid, nooit geven aan goede doelen, een ander het leven zuur maken, voorbij lopen aan onrecht, doen alsof je neus bloedt, gaan voor eigen portemonnee en dus ook dingen kopen waarvan je weet dat ze niet eerlijk zijn, schreeuwers in de politiek naschreeuwen ...

Weet dan dat als je zulke dingen bewust doet, zonder gewetenswroeging, zonder ertegen te strijden, dat je volgende week niet aan het Heilig Avondmaal thuisheert!

[10=zwart]Zorg dat je recht van spreken hebt. Ga die kamelen te lijf. Wil ze niet! Hoe?

Door Gods hulp te zoeken. Zijn genade. Zijn vergeving. Zijn liefde. En daarmee vervuld te raken.

Slik geen kamelen door, maar Jezus' eigen lichaam en bloed![11] Elke dag. En volgende week heel zichtbaar en tastbaar aan het Avondmaal. Nee, niet als perfect, zondeloos mens. Het eerst HA-formulier zegt: “verslagen van hart”. Ook zo'n emotie.

Daar, aan het HA, mag je zijn liefde proeven. Zijn passie. Ja, compassie = medelijden met deze wereld. Maar ook zijn heilige verontwaardiging. Zijn aansporing om zelf ernst te maken met heilige leven. Om je niet neer te leggen bij onrecht. Er niet je schouders over op te halen. Maar het te benoemen en waar je kunt ook in actie komen. Voor alle duidelijkheid: dat is een onderwerp apart. Hoort er natuurlijk ook bij – want anders wordt verontwaardiging eigenlijk alleen maar dat je zit te mokken in je stoel – maar het ging vandaag om je hart, de liefde en de heilige verontwaardiging.

[12=zwart]Dan nog kunnen we nooit helemaal spreken zoals Jezus. Hij was zonder zonde. Zijn verontwaardiging was echt heilig. Die van mij niet. Nooit 100%. Maar zwijg niet. En: reinig jezelf keer op keer. Elke dag. Ga de weg op en blijf op die weg van op Jezus gaan lijken, zijn karaktertrekken overnemen. Dat in-oefenen. Daar ging het vorige themazondag over. Inoefenen, de kunst afkijken van anderen, je broeders en zusters, en het gaan nadoen. Dat vormt.

Wees niet tevreden ermee als je het allemaal niet zoveel doet. Nee, bidt dan met die zegenbede mee, bijvoorbeeld met de woorden die we zo meteen gaan zingen:[13]

Maak ons hart onrustig, God,
dat het ontevreden klopt
als we mooie leugens horen
en gemakkelijke woorden!
Maak ons hart onrustig, God.